

tempore in præcepto; quia unicuique negotio est tempus et opportunitas, ut dicitur Eccles. 8. Et præterea, ut Origenes dicit, sicut mortui sumus, cum illo moriente, et consurreximus Christo resurgenti; ita circumcisi sumus spiritali circumcissione per Christum, et ideo carnali circumcissione non indigemus. Et hoc est quod Apostolus dicit, Col. 2: In quo (scilicet Christo) circumcisi estis circumcissione non manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed in circumcissione Domini nostri Jesu Christi.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit, quæ est effectus peccati (nullum in se habens peccatum), ut nos a morte liberaret, et spiritaliter nos faceret mori peccato, ita etiam et circumcissionem, quæ est remedium originalis peccati suscepit, absque hoc quod haberet originale peccatum, ut nos a legis jugo liberaret, et ut in nobis spiritaliter circumcissionem efficeret; ut, scilicet, suscipiendo figuram impleret veritatem.

COMMENTARIUS.

1. Non inquit D. Thom. de debito præcepti, seu de morali debito ad morum honestatem necessario, sed solum de debito decentiæ aut congruitatis. Et hoc sensu respondet debuisse seu decuisse Christum circumcidi. Cujus rei septem rationes affert, non quidem necessarias, sufficientes tamen, supposito mysterio jam facto. Solum in quinta, quæ fundatur in exemplo obedientiæ, observandum est non esse sensum, Christum obediisse præcepto circumcissionis quo obligaretur, et hoc modo dedisse nobis exemplum obedientiæ, sed potius ob reverentiam illius legis se illi subdidisse, cum ea non teneretur, et hoc modo exemplum obedientiæ præbuisse.

2. Usus circumcissionis omnino illicitus hoc tempore.—Argumenta D. Thomæ facilia sunt, eorumque doctrina in sequenti disputatione explananda amplius est. Id vero quod Cajetanus notat circa solutionem ad secundum, quanquam alienum est ab hoc loco, corrigendum tamen breviter est. Tractat enim an liceat nunc uti circumcissione, non ut legali cæremonia, neque ad observandam legem antiquam, neque in remedium originalis peccati, sed solum propter conformitatem ad Christum; et licet dubitando tantum procedere videatur, in eam vero sententiam inclinatur, ut, ablato scandalo, hoc per se malum non sit, sed potius bonum, quia objectum est indiffe-

rens, et finis, ad quem ordinatur, bonus. Hæc sententia sine dubio falsa est (ut D. Thom. docuit, in 4, d. 1, q. 2, art. 5, q. 3, ad 3). Ratio est, quia Christus non assumpsit circumcissionem nisi ut cæremoniam legalem; velle ergo conformari Christo in usu circumcissionis, est re ipsa velle conformari illi in usu cæremonie legalis, quod non magis licet in circumcissione, quam in omnibus aliis cæremoniis legis, quas Christus servavit. Quod si quis in ea actione vel passione consideret solum id quod materiale et corporale est, vanum est et superstitiosum velle in hoc conformari Christo; si vero respiciat dolorem et carnis afflictionem, non licet homini in hoc conformari Christo, abscindendo vel minimam corporis sui partem, sicut nemini licet, vel manum sibi perforare, et spineam coronam capiti infingere, ut Christo conformetur.

ARTICULUS II.

Utrum convenienter fuerit Christo nomen impositum.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim Evangelica debet prænuntiationi prophetice respondere. Sed Prophetæ aliud nomen de Christo prænuntiaverunt; dicitur enim Isaiæ 7: Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. Et 8: Voca nomen ejus: Accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et 9: Vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis; et Zach. 6 dicitur: Ecce vir; oriens, nomen ejus. Ergo inconvenienter vocatum est nomen ejus Jesus.

2. Præterea, Isaiæ 62 dicitur: Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit. Sed hoc nomen Jesus non est nomen novum, sed pluribus fuit in Veteri Testamento impositum, ut patet etiam ex ipsa genealogia Christi, Lucæ 3; ergo videtur quod inconvenienter vocatum est nomen ejus Jesus.

3. Præterea, hoc nomen Jesus, salutem significat, ut patet per id quod dicitur Matthæi 1: Pariet filium, et vocabit nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum a peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solum in circumcissione, sed etiam in præputio, ut patet per Apost., Rom. 4; inconvenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circumcissione.

Sed contra est auctoritas Scripturæ, in qua dicitur, Lucæ 2, quod postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus.

Respondeo dicendum, quod nomina debent proprietatibus rerum respondere. Et hoc patet in nominibus generum et specierum; quia, ut dicitur 4 Metaph., ratio, quam significat nomen, est definitio, quæ designat propriam naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate ejus cui nomen imponitur, vel a tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum Sanctorum his qui in eorum festis nascuntur, vel a cognatione, sicut cum filio imponitur nomen patris, vel alicujus de cognatione ejus, sicut propinqui Joannis Baptistæ volebant eum vocare, nomine patris sui, Zachariam, non autem Joannem, quia nullus erat in cognatione ejus qui vocaretur hoc nomine, ut dicitur Lucæ 1. Vel etiam ab eventu, sicut Joseph vocavit primogenitum suum Manassem, dicens: Obliscivi fecit me Deus omnium laborum meorum, Gen. 41. Vel etiam ex aliqua qualitate ejus cui nomen imponitur, sicut Genes. 25 dicitur, quod quia qui primus egressus est de utero matris, rufus erat, et totus (in morem pellis) hispidus, vocatum est nomen ejus Esau, quod interpretatur rubeus. Nomina autem quæ imponuntur aliquibus divinitus, semper significant aliquid gratuitum donum eis divinitus datum, sicut Gen. 17 dictum est Abraham: Appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Et Mat. 16, dictum est Petro: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat, ut per ipsum omnes salvarentur, ideo convenienter vocatum est nomen ejus Jesus, id est, Salvator, Angelo hoc nomen prænuntiante, non solum matri, sed etiam Joseph, qui erat futurus ejus nutritius.

Ad primum ergo dicendum, quod in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Jesus, quod est significativum salutis. Nam in hoc quod dicitur, Emmanuel, quod interpretatur Nobiscum Deus, designatur causa salutis, quæ est unio divinitatis et humanæ naturæ in persona Filii Dei, per quam factum est ut Deus esset nobiscum, quasi particeps nostræ naturæ. Per hoc autem quod dicitur: Voca nomen ejus, Accelera, spolia detrahe, etc., designatur, a quo nos salvavit, quia a diabolo, cujus spolia abstulit, secundum illud Coloss.: Expolians principatus et potestates, traduxit confidenter. In hoc autem quod dici-

tur: Vocabitur nomen ejus admirabilis, etc., designatur via et terminus nostræ salutis, in quantum, scilicet, admirabili divinitatis consilio et virtute, ad hæreditatem futuri seculi perducimur, in quo erit pax perfecta filiorum Dei, sub ipso principe Deo. Quod vero dicitur: Ecce vir, Oriens nomen ejus, ad idem refertur, ad quod primum, scilicet, ad incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

Ad secundum dicendum, quod his, qui fuerunt ante Christum, potuit convenire hoc nomen Jesus, secundum aliquam aliam rationem, puta, quia aliquam particularem et temporalem salutem attulerunt. Sed secundum rationem spiritualis et universalis salutis, hoc nomen proprium est Christo, et secundum hoc dicitur esse nomen novum.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Genes. 17 legitur, simul Abraham suscepit nominis impositionem a Deo et circumcissionis mandatum. Et ideo apud Judæos consuetum erat, ut ipso die circumcissionis nomina pueris imponerentur, quasi ante circumcissionem perfectum esse non habuerint. Sicut etiam nunc pueris in baptismo nomina imponuntur. Unde super illud Proverb. 4: Ego filius fui patris mei, tenellus et unigenitus coram matre mea, dicit Glos.: Quare Salomon se unigenitum coram matre nominat, quem fratrem uterinum præcessisse Scriptura testatur, nisi quia ille, mox natus sine nomine, quasi nunquam esset, de vita decessit? Et ideo Christus, simul cum fuit circumciscus, nominis impositionem accepit.

COMMENTARIUS.

1. Nomen Jesu convenienter Christo impositum.—Quatuor breviter et eleganter explicat D. Thomas in hoc articulo. Primum, hoc nomen Jesus fuisse Christo accommodatissimum; fuit enim divinitus impositum; nomina autem, quæ divinitus imponuntur, sumi solent ex aliquo munere gratiæ divinitus collato; Christo autem hoc munus gratiæ datum est, ut, scilicet, fuerit omnium Salvator. Secundum est in solutione ad primum, in hoc nomine cætera Christi nomina, quæ in Scripturis inveniuntur, mirabiliter contineri, de qua re plura in disputatione sequenti dicenda sunt. Tertium est in solut. ad 2, hoc nomen, prout Christo impositum est, fuisse novum, et nunquam antea alteri impositum, quia, licet ipso materiali nomine nonnulli antea insigniti fuerint, ratio autem et etymologia nominis

nova ac singularis in Christo fuit. Alii enim dicti sunt *Jesus*, vel propter aliquod temporale commodum, quod hominibus attulerunt, vel propter eorum imitationem et cognationem; solus autem Christus dictus est *Jesus*, eo quod futurus erat auctor spiritualis vitæ ac salutis. Juxta quam doctrinam explicat D. Thomas locum Isai. 62: *Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit.* Quæ doctrina et expositio consentanea est Cyril., l. 5 de Trin., dicenti nomen *Jesus* esse nomen novum Verbo impositum, carnis nativitate indicans, et Isaia vaticinium implens. Idem expressius docet idem Cyril., lib. de Fide ad Theodos., prope medium. Sed licet hæc expositio probabilis sit, idem tamen Cyril. et Hieron. non ad Christum, sed ad Ecclesiam et spiritualem populum Israel, locum illum Prophetæ referendum putant. Et quidem planus contextus litteræ hoc requirit; sic enim inquit: *Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediantur, ut splendor justus ejus, et Salvator ejus, ut lampas accendatur. Et videbunt gentes justum tuum, et cuncti reges inclytum tuum, et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit.* Illud enim pronomen, *tibi*, ad Ecclesiam manifeste refert prophetiam; illi ergo nova ex ore ipsius Dei nomenclatura promittitur. Quod dicit Hieronymus impletum fuisse, quando Christus dixit Petro: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Unde Euseb., l. 2 de Demonst. Evang., demonst. 49, dicit hoc nomen novum esse nomen Christianorum, quod, a Salvatoris nostri Jesu Christi appellatione deductum, in toto orbe terrarum laudibus et favore celebratur. De quo legi potest Chrys., hom. 18 in 1 cap. Joan.

2. Quartum est in solut. ad 3, convenienter fuisse Christo nomen impositum in die circumcisionis, cujus litteralem rationem reddit, quia inter Judæos ita erat in more positum, quem morem ortum esse dicit, tum ex eo quod Abraham simul cum circumcisionis mandato novum nomen a Deo accepit; tum etiam quod ante circumcisionem, cum infantes non essent Deo reconciliati, non censebantur habere esse perfectum, neque nomine digni. Quæ ratio est optima, et accommodari potest impositioni nominis, quæ nunc fit in baptismo. In Christo tamen Domino locum non habet; nam secundum se ab initio conceptionis meruit, et habuit tale nomen; imo, illud *vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur*; servari tamen in se vo-

luit populi sui consuetudinem. De qua re nonnulla addemus disputatione sequenti.

DISPUTATIO XV,

In duas sectiones distributa.

DE MYSTERIO CIRCUMCISIONIS.

Quæ ad materiam de circumcisione spectant, non sunt hoc loco tractanda, cum de hac re ex professo disputet D. Thomas, q. 70, quam divina ope in sequenti tomo explicabimus. Solum ergo supponenda est historia Gen. 17, ubi Deus præceptum tradidit Abraham ejusque posteris, de circumcidendis octavo die infantibus. Quod præceptum non poterat obligare infantes, donec ad ætatem adultam pervenirent; obligabat tamen parentes, ut in filiis suis illud observarent. De hoc ergo præcepto videndum est, qua ratione vel obligatione in Christo fuerit impletum, ac deinde nonnihil de nomine ei imposito dicemus. Quam disputationem et duas proxime sequentes breviter expediemus, quia res faciles sunt; eas tamen non omnino prætermittendas duximus, ut integra ac completa doctrina traderetur.

SECTIO I.

Utrum licuerit vel decuerit Christum circumcidere.

1. Suppono imprimis Christum non fuisse subiectum præcepto circumcisionis, seu, quod idem est, parentes ejus non fuisse obligatos ad circumcidendum illum, non solum quia Deus erat, sed etiam quia non fuerat ex semine virili, communi aliorum modo, genitus (ut latius probavi, tom. præc., disp. 43, sect. 2). Quod tamen per se, et ex vi illius præcepti intelligendum est; an vero propter scandalum vitandum nonnulla fuerit obligatio, dicam inferius.

2. Duplex ergo hinc oritur dubitandi ratio. Prior est, quia, secluso præcepto Dei, non liceret Judæis filios suos circumcidere, tum quia vulnus illud in tenerrima ætate mortis periculum afferre poterat; tum etiam quia nullius membri abscissio vel mutilatio per se licita est, secluso Dei præcepto, vel urgente necessitate; sed in Christo cessavit divinum præceptum; ergo non licuit hominibus divinam ejus carnem attingere, et sacratissimum sanguinem fundere.

3. Secunda ratio dubitandi est, quia cir-

cumcisio præcipue instituta fuit, ut esset signum fœderis inter semen Abraham et Deum, Genes. 17; significabat autem vel Christum venturum, erat enim quædam protestatio et signaculum fidei Christi venturi, ut indicatur ad Rom. 4; vel spiritualem circumcisionem per fidem Christi conferendam. Hac enim ratione dabatur in membro generationis, quia Christus ex semine Abraham erat nasciturus, et quia futurus erat remedium peccati originalis, quod per generationem traducitur; ergo tale signum non poterat vere applicari Christo jam nato, et natura sua a peccato immuni. Et hæc ratio efficacius probat non decuisse Christum circumcidi, et signum peccatoris assumere.

4. *Christus octavo die circumcisus.* — Dicendum vero est primo, sanctum et honestum fuisse Christum circumcidi. Est conclusio de fide; nam imprimis de fide certum est, Christum fuisse circumcisum. Ita enim universa Ecclesia intellexit verbum illud Luc. 2: *Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus.* Nam, licet Evangelista, facta mentione diei ad circumcisionem instituti, transitum facere ad nominis impositionem, nec affirmare expresse videatur Christum fuisse circumcisum, tamen verus sensus illius loci est: *Postquam consummati sunt dies octo*, id est, postquam advenit dies octavus circumcisioni puerorum indictus, et postquam in eo circumcisus est puer, illi Jesu nomen impositum est. Ita Ammonius Alexand., in Harmonia quatuor Evangel.; Ambros. hic, et alii expositores. Nam, quia consuetum erat et lege præscriptum, ut infantes circumciderentur, ideo Evangelista potius id tanquam indubitatum manifestumque supponere, quam diserte narrare visus est. Quia vero impositio nominis propria et peculiaris fuit, ideo de illa distinctius scripsit. Quanquam si textum græcum attendamus, in eo apertius hoc indicatur; additur enim conjunctio *et*, hoc modo: *Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, et vocatum est nomen ejus Jesu*; illa enim dictio copulativa manifeste supponit illum circumcisum esse, et præterea illi fuisse impositum nomen Jesu.

5. Deinde certum etiam de fide est, licite ac sancte egisse eos qui Christum circumciderunt. Primum enim B. Virgo, quæ peccare non poterat, in eum actum consensit; justus etiam Joseph, tanquam nutritius, et quasi pædagogus Christi, suam in eo facto voluntatem interpo-

suit; imo (ut aliqui volunt) circumcisionis etiam ipse minister fuit. Præterea totum id factum est voluntate ejusdem Christi, et æterni Patris, qui *ipsum misit factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret.*

6. *Objectio.* — *Responsio.* — *Circumcisio Christi sancta.* — Dices: etiam voluntarie passus est Christus, et nihilominus actio, a qua proveniebat illa passio, non erat bona; ergo idem posset quis dicere in præsentii. Respondetur esse valde diversam rationem; illa enim actio erat injuriosa, et intrinsee mala; hæc autem minime, et ideo non solum ut passio, sed etiam ut actio fuit Christo voluntaria, et non solum permissa, sed etiam ordinata ab æterno Patre. Quod dupliciter explicari potest: primo, quia verisimile est non esse factam a Joseph et B. Virgine absque speciali Dei revelatione. Et fortasse quando Angelus docuit Joseph nomen quod puero erat imponendum, simul significavit ut illud imponeret die circumcisionis, more consueto. Unde Epiphanius, lib. 1, hæresi 30, sub finem, alios pueros inquit non esse auctores circumcisionis, sed parentes ipsorum; Christum autem sicut incarnationem, et conceptionem, ac nominis impositionem, ita et circumcisionem sibi ipsi disposuisse. Secundo, seclusa etiam revelatione, illa circumcisio tunc erat actio sacra et religiosa, et auctoritate divina ad divinum cultum instituta et ut illius usus esset licitus, non oportebat ut obligatione legis fieret; poterat enim voluntarie assumi ab his qui lege Moysis non obligabantur, quantum post illam assumptam servandæ legi obnoxii manerent, teste Paulo, ad Galat. 5. Ergo, etsi Christus non esset subiectus legi circumcisionis, juste tamen et sancte potuit a parentibus circumcidi.

7. *Primaria circumcisionis significatio quæ.* — Neque obstat circumcisionis significatio; est enim hæc differentia inter voces et res seu facta, quod vocum usus primarius est significatio; at vero res seu facta habere possunt alium primarium usum. Deinde voces expressius significant quam facta, ac denique in eodem facto potest multiplex significatio fundari, ita ut una possit ab alia separari. Prima ergo ratio instituendi circumcisionem fuit ad consignandum populum Dei, et homines divino cultui quodammodo destinandos, juxta illud Gen. 17: *Statuam pactum meum inter me et te, ut sim Deus tuus, et seminis tui post te*; et infra: *Circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me et vos*;